

GAZETA

Palatul Cultural

55

Arad

ANTI REVIZIONISTA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
ARAD, STR. NICU FILIPESCU 30.

Organ săptămânal de documentare
Redactor și proprietar: ISAILA TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei.
Autorități, instituțiuni, întreprinderi 500 lei.
Autorități și instituțiuni sătești 200 lei.

Alt șantaj

coloanele noastre s'a mai puțin nu demult despre rezultatele negustorești ale prietenilor italo-maghiari, arătându-se statisticile publicate de guvernul budapestană ale exportului și importului italo-maghiar, că deși guvernul lui Gömbösi laudă mereu rezultatele politicii sale, Ungaria poate fi măgulită. Ziarele budapestane au arătat că bilanțul din anul bugetar expirat este foarte favorabil, plus la importul ungar din Italia, minus la exportul ungar din Italia.

Informația aceasta o luăm din „Temesvári Hirlap”, pentru că în presa românească timișoreană n'am putut s'o citim. O luăm dintr-o gazetă timișoreană ungurească, dar dacă întâmplarea nu ne punea în mână numărul cu pricina al lui „Temesvári Hirlap”, tot o aflăm dintr-o gazetă ungurească, din „Pesti Hirlap”, din „Uj Nemzedék” sau din alt organ budapestan. Căci, vedeți, e vorba de o exploatare șantajistă a naționalismului, de o terorizare șantajistă a minorităților, și de un gazetar român. Il chiamă doar pe domnul cerber al intereselor superioare ale României Liviu Miron!

Apoi să ne ierte și „Temesvári Hirlap” și gazetele budapestane care îi vor reproduce mâine-poimâine reportajul. Domnul Liviu Miron (naiba-l știe cum îl chiamă de-acasă) n'are nimic comun nici cu interesele superioare românești și nici cu nimic românesc. E evreu toată ziua. Numele îi de furat, la fel cu calitatea de ziarist în care se afișează. Să poștească deci „Temesvári Hirlap” să facă rectificarea! Pentru că să nu fim nevoiți și noi să spunem pe viitor des-

fi dispusă - din pricină că-i trebuie alimente pentru armata din Africa și pentru războiul ce eventual se va declara în Abisinia - să compenseze pe unguri prin avantaje economice (import de mărfuri ungurești) pentru că-i silește să renunțe la revizionism, deci Ungaria găsește prilejul să reclame un maximum de compensare negustorească pentru că va trebui să bată drumul Canossei la conferința dunăreană.

E de sine înțeles că fostul prim-ministru Ștefan Bethlen n'a luat cuvântul fără să se fi înțeles cu guvernul. A fost pus la cale, pentru că guvernul să poată să spună Italiei: „Iată, țara vede că ne am părțit cu italo-filia și politicește și econo-

pre cutare sau cutare trișor care operează prin trenuri sau prin crâșmele de prin preajma gărilor, că-i ziarist de al sindicatului de presă unguresc de sub comanda domnului Sárkány!

Cazul acesta al individului „Liviu Miron” (sau „Miron Liviu”, - căci naiba-i știe topica), trebuie să deschidă în sfârșit și ochii sindicatelor românești de presă și pe ai guvernanților și parlamentarilor.

Dacă din fericire nu ni-a fost dat până astăzi să vedem membri de-ai sindicatelor românești de presă ajunși pentru șantaj pe banca acuzării, fiindcă toți - și sunt cam mulți - cari au ajuns în fața instanțelor pentru asemenea blestemăție făptuită în numele presei sunt în afara presei organizate, în schimb nu-i mai puțin adevărat că odată cu tot mai marea înstrăinare de după război a sindicatelor gazetărești (cel dela Cluj e o fericită excepție: n'are decât un singur evreu), s'au strecurat în sânul lor pseudonime peste pseudonime. Ori, inducerea aceasta în eroare nu mai poate fi tolerată. Dacă sindicatelor noastre de presă le convine să le ncalece intrușii de altă lege, adeseori fără altă cultură decât aceea ce ție-o dată o oareșcare ucenicie tipografică sau gazetărească, să poștească să se poarte cinstit față de lumea mare. Care nu trebuie orbită cu pseudonime!

De altă parte e timpul să intervină odată guvernul și corpurile legiuitoare. Așteptăm să se pună odată ordine în chestia asta a pseudonimelor din presă, a furtului acestuia de nume românești ciordite pentru inducerea

lumii românești în eroare - pentru că vă nchipuiți mai mare rușine decât să citiți: „Arestarea pentru șantaj de presă a ex-crocului Miron Costin”, „eliberarea șantajistului Ion Roată”, etc.? - iar de altă parte să se vină în sfârșit cu acea lege generală a numelor, care să dea puțință românilor cu nume înstrăinate silnic să revină la numele strămoșilor lor, ușurându-li se procedura schimbării numelui și ieftețindu-li-se cât mai simțitor cheltuelile, iar străinilor să le facă imposibil furtul de nume românești cari fac parte din patrimoniul străvechii onomastice naționale.

Așteptăm.

Dacă sindicatele de presă nu se vor grăbi să vină cu inițiative pentru ceea ce le privește, și dacă guvernul va zăbovi să aducă proiectul de lege care ni s'a făgăduit cam prea de multă vreme, deputații și senatorii au datoria să vină cu o inițiativă parlamentară, ca să pună odată rușinii capăt.

Să se aducă o lege a numelor

Răvașe

Fiindcă a reprodus în România ceea ce se spune despre mizeria din Ungaria în revista contelui Ștefan Bethlen.

„Aradi Közlöny” dela 10 Mai a publicat o telegramă budapestană pe cât de instigatoare ca redactare, pe-atâta de nostimă.

E vorba în ea despre faptul că tribunalul budapestan a luat în desbatere un proces intentat emigrantului Fényes Samu, dar a amânat pronunțarea sentinței din pricina absenței acuzatului.

Acuzatul li-i cunoscut cetitorilor noștri. E emigrat din Ungaria și-i stabilit de vreo doi ani la București, unde scoate o publicație antihortistă, „Uj Magyarok”, „Ungurii noi”.

Astă toamnă d-sa a ținut o serie de conferințe despre latifundiar și despre stările sociale din Ungaria, la Cluj, la Brașov și în unele centre din Săcuime.

Procesul ce urma să i se judece la tribunalul din Budapesta i s'a intentat pentru conferința dela Cluj, pe baza dării de seamă din ziarul „Patria”.

În definitiv nu e de mirare că justiția maghiară se crede competentă să judece pentru fapte din străinătate pe-un emigrant care n'a renunțat la cetățenia maghiară, după ce se știe că justiția militară ungurească își ia îndrăzneala să judece pentru fapte din noua lor patrie până și pe cetățeni, și încă de lege românească, cehoslovacă sau iugoslavă, ai statelor succesoare.

Partea din cale afară de bizară și de nostimă a acestei judecăți e alta.

Precum li-i cunoscut cetitorilor noștri, d. Fényes n'a făcut alta în conferința sa dela Cluj decât a reprodus și-a comentat pe ici pe colo ceea ce scrie despre mizeria socială din Ungaria latifundiară publicistul ungar Kerék Mihály în revista „Magyar Szemle” a fostului prim-ministru Ștefan Bethlen!

Cu alte cuvinte: Ceea ce își poate permite să arate despre mizeria țărănimii din Ungaria revista latifundiarului fost prim-ministru Bethlen, nu e voie să se reproducă în România, că ai de furcă cu tribunalul budapestan.

Nostim de tot!

D. Fényes se poate felicita că a făcut pe cei dela Budapesta să-și dea în asemenea chip arma pe față.

Propagandă pentru Budapesta, - intigație în contra Bucureștilor.

Faimosul ziar de instigație dela Orade al senatorului Gyárfás și-al episcopiei romano-catolice Orădane „Erdélyi Lapok” a fost suspendat pe timp de opt zile pentru că a publicat instigații în contra capitalei românești.

Precum e de sine înțeles, instigația aceasta era o propagandă în contra „lunii Bucureștilor”. Și e cu atât mai calificată blestemăția, cu cât se știe ce propagandă deșantată și mincinoasă s'a făcut și prin „Erdélyi Lapok” și prin celelalte ziare maghiare dela noi „târgului” dela Budapesta, care s'a închis pe ziua de astăzi.

Căsătoriile mixte

Cu prilejul apelului ce l-a făcut la Arad d. dr. Alex. Vaida-Voivod bărbaiților români ca s'o rupă cu obiceiul ce-a devenit din ce mai alarmant de-o vreme incoace de-a se încălța cu femei minoritare cari apoi le nstrăinează odraslele, am reprodus în coloanele acestea niște păreri dela Budapesta, prea interesante, prea instructive, despre căsătoriile ce le fac românii noștri cu ungueroaice sau cu femei minoritare maghiarizate. Am arătat de-o parte cu o dovadă de-acum trei ani din ziarul budapestan „Ujság”, că ungurii văd în încălțarea românilor cu femei de ale lor un mijloc de a-i pune în slujba cauzei ungurești; de altă parte am arătat că un dramaturg de ocazie, care iscălește Szekehy Mozes (moșierul Daday Loránt din Gălgău, care a fost prelat în ajunul Paștilor Consiliului de răsbod din Cluj pentru că a tipărit la Budapesta un roman antiromânesc) a scris o piesă de teatru, jucată cu mult tâmbălău la Budapesta, în care eroina e o fetiță născută dintr-o asemenea căsătorie a unui ofițer român cu o ungueroaică, o fetiță care instigă recruții săcu să se revolte și reușește să răzvrătească săcuimea în contra stăpânirii românești. Așa-s

Continuare în pag. 8-a.

Politica internațională

Săptămâna marelui destindere

Anglia a luat consimțământul dominioanelor ca să poată lua fără consultarea lor prealabilă hotărâri în chestia germană. Italia, ca să se vadă eliberată în vederea acțiunii sale în Africa de grija chestiei dunărene, a silit Ungaria să participe la conferința dunăreană fără a mai pune chestia revizuirii și a înarmărilor. Polonia, după ce a aderat la conferința dunăreană, se împacă cu Lituania. Se pregătește un bloc militar al Franței, Rusiei, Cehoslovaciei și României, în alianță cu unul al statelor baltice. În vederea acestui eveniment precumpănitor centrul politicii internaționale s'a mutat pe-o săptămână la București. —

Capitala României a ajuns de aproape o săptămână în centrul preocupărilor politice mondiale, datorită pregătirilor ce se fac acum la București în vederea a două evenimente epocale: în vederea conferinței dunărene și în vederea alianței militare franco-romano-cesoslovace și ruso-police, care e urmarea tratatului militar încheiat la 2 Mai crt. la Paris.

Regruparea aceasta, făcută înțelegere cu înțelegerea balcanică, întinde alianța antirevizionistă din Turcia până la mișcă-noapte.

Noua orientare polonă

Polonia s'a văzut astfel izolată, între o Germanie cu care are un pact, i-adevărat, dar care nu ne ajută decât momentul ca să-i ajute să-și recupereze teritoriul, și între un bloc formidabil, care o ține în frâu. De îndată ce a prins vânt de veste despre ceea ce se întâmplă la cale, Polonia și-a trimis ministrul de externe în Franța și apoi în Italia, ca să anunțe că aderă la conferința dunăreană antirevizionistă, ce urmează să înceapă la începutul lunii viitoare la Roma.

Solomirea nemților

Germania a rămas și ea foarte impresionată. De-o parte de blocul franco-polon și sud-estică, iar de altă parte de noua orientare polonă și de atitudinea tot mai hotărâtă (provocată și ea de alianța franco-rusească) ce-o ia în chestia înarmărilor germane. Germania a devenit deci din nou odată blândă, și a anunțat că este dispusă să trateze cu mare bună înțelegere la reducerea înarmărilor sale de uscat și să se abțină la celelalte înarmări ale lui Hitler va face oficial anunțarea aceasta la 15 Mai (era s'o să fie mai de vreme, dar a așteptat de-o parte să treacă jubileul celui regale engleze, iar de altă parte să vadă ce se va mai întâmpla la București și aiurea), și va face o printr-o declarație în care e vorba să mărturisescă că Germania vrea pacea în lume. Probabil va accepta cu acest prilej și participarea la conferința dunăreană.

Se întâmplă deci în politica internațională o mare destindere, o mare împăcare. Germania a devenit de-o concilianță neașteptată, cercurile englezești explică că așa a dat-o la teama de blocul militar răsăritean nevoia internă de a sta câțiva ani pe pace: greutățile interne, în primul rând financiară, pe cari i le pricinuesc în urma înarmării și criza.

Izolarea Ungariei

Toate împrejurările acestea au făcut din Ungaria o mișcă blândă. Se știe că revizionistii dela Budapesta, știind greutățile ce le are în Africa protecția lor, Italia, au început să șantajeze, spunând că nu se duc la conferința dunăreană decât dacă această conferință va hotărî tocmai contrariul celor pentru cari e convocată: dacă în locul respectării granițelor va hotărî adecă revizuirea, dacă în locul neamestecării în chestiile statelor succesoare va hotărî că Ungaria are drept să se amestece în tratamentul minorităților maghiari, și dacă — colac peste pupăză, fără nicio legătură cu programul conferinței dunărene — i se mai dă și dreptul de înarmare. Ziarele budapestane scriau toate în

chipul acesta, ba mai adăugau o pretenție: ca adăos la prețul de mai sus al participării Ungariei la conferința dunăreană, să i se mai dea Ungariei o graniță lichidă — și anume în ședința dela 20 Mai a Ligii Națiunilor — a chestiei atentatului dela Marsilia. Șantajul nu s'a limitat la ceea ce se scria în presă. Precum s'a văzut din amănunțita relatare din numărul nostru trecut a căvântării ce-a rostit-o regentul Horthy la deschiderea noului parlament al lui Gömbös, Ungaria a mers până acolo încât a anunțat și prin acest mesaj al regentului că nu va participa la tratativele ce se duc pentru consolidarea păcii europene decât dacă i se dă revizuirea, reinarmarea și dreptul de a se amestece în chestiile minoritare din statele vecine.

Imprudența lui Horthy și convertirea dela Veneția

Ei, bine! Discursul acesta al regentului s'a rostit la 30 Aprilie. La 2 Mai s'a semnat la Paris tratatul militar franco-sovietic. În aceeași vreme în Anglia se vorbea de căderea guvernului MacDonald pentru că n'a avut în chestia înarmărilor nemțești atitudinea hotărâtă ce trebuia; ministrii englezi au devenit deci dintr'odată foarte antirevizionisti. La 4—6 Mai, apoi, avea să se țină la Veneția consfătuirea italo-austro-maghiară, în vederea conferinței dunărene care se va întruni la începutul lunii viitoare la Roma.

Prețul șantajului revizionist: un milion de chintale de grâu

De Marți (30 Aprilie) până Sâmbătă (4 Mai), Ungaria s'a schimbat la față încât să n'o recunoască. S'a lăsat la Veneția convinsă să participe la conferința dunăreană fără ca n'această conferință să se aducă în discuție chestia înarmărilor (formula ce s'a găsit la Veneția e aceasta: înarmările nu-s de competența conferinței dela Roma ci de-a Ligii Națiunilor); apoi fără

să se aducă în discuție revizuirea teritorială și dreptul de amestec al Ungariei în chestia minoritară din statele vecine. Ca preț al acestor renunțări, Ungaria s'a mulțumit cu avantajul economic. A cerut — și Italia i-a promis, fiindcă-i în Italia epocă de pregătiri de război cu Abisinia — ca n'loc de un milion de chintale (de măji) de grâu, câte exporta Ungaria în Italia în baza convenției dela Roma, să exporte la vară două milioane.

Prețul acesta al renunțării maghiare cetitorii noștri și-l pot explica lesne. În Ungaria, precum se știe, e o epocă de surde frământări interne. Gömbös, ca să-i dea gata pe latifundiarul habsburgist cari sunt un pericol pentru Horthy, s'a apucat să promită «un fel de» reformă agrară, și firește nu-și poate împlini promisiunea. A mai făgăduit reforme sociale, ba și-a botezat noul parlament parlamentul reformelor. Țării i s'a deschis deci apetitul. De altă parte criza economică și financiară se agravează din ce în ce, iar guvernul vine cu un buget sporit. Trebuie deci împăcată lumea măcar cu speranța unei valorificări avantajoase a viitoare recolte.

Alte semnificații

Acestea-s deci împrejurările în cari s'a început la București la 10 Mai conferința Înțelegerii Balcanice, continuată mâine tot la București cu sesiunea Micilor Înțelegeri. Și pentru că sinopticul să fie întreg, vom adăuga:

Italia a trimis noi trupe în Africa și va mai trimite, și fiecare transport de a-

ANGLIA, pornită din ziua semnării tratatului militar franco-sovietic și a alarmei pricinuită de submarinele nemțești, pe calea antirevizionistă a străngerii legăturilor cu Franța, și-a întrunit săptămâna trecută capii guver-

nelor din dominioane (din India, Canada, Australia, etc.) și li-a luat consimțământul ca să poată aduce și fără consultarea lor prealabilă hotărâri în chestiile europene: în chestia înarmărilor nemțești, a pactului aeriian, a conferinței dunărene, etc.

Tratatul franco-sovietic
Textul tratatului

Tratatul încheiat la 2 Mai între Franța și Rusia sovietică și protocolul care precizează spiritul acestui tratat, are următorul text:

Comitetul central executiv al Uniunii republicilor sovietice socialiste și președintele republicii franceze, animați de dorința de a întări pacea în Europa și de a garanta binefacerile ei asupra țărilor respective, asigurând o mai completă aplicare a dispozițiilor din pactul Societății Națiunilor, care vizează menținerea securității naționale, integritatea teritorială și independența politică a statelor.

Hotărâți să consacre eforturile lor pregătirii și încheierii unui acord european având acest obiectiv, și până atunci să contribuie în măsura în care depinde de ei, la aplicarea eficace a dispozițiilor pactului Societății Națiunilor, au hotărât să încheie un tratat, și în acest scop au desemnat: comiteiul central executiv al Uniunii republicilor sovietice socialiste pe d. Vladimir Potemkin, membru al comiteiului central executiv, ambasador extraordinar și plenipotențiar al Uniunii republicilor sovietice socialiste pe lângă președintele republicii franceze.

Președintele republicii franceze, pe d. Pierre Laval, senator, ministru al afacerilor străine.

Care, după ce au făcut schimb de deplinele lor puteri, în forma legală, au convenit să stabilească dispozițiile următoare:

ART. I. În cazul când Franța ori U. R. S. S. ar deveni obiectul unei amenințări sau al unei primejdii de atac din partea vre-unui stat european, Uniunea sovietică și reciproc Franța se angajează să procedeze mutual la o consultațiune imediată în vederea măsurilor ce trebuiesc luate pentru respectarea dispozițiilor din art. 10 din pactul Societății Națiunilor.

ART. II. — În cazul când în condițiile prevăzute de art. 15, paragraful 7 din pactul Societății Națiunilor, Franța ori U. R. S. S. ar deveni, cu toate intențiile sincere pacifiste ale celor două țări, obiectul unei agresiuni neprovocate din partea unui stat european, U. R. S. S. și reciproc Franța își vor da imediat ajutor și asistență.

ART. III. — Luând în considerație ca, după art. 16 din pactul Societății Națiunilor, orice membru al Societății, care recurge la război contrar angajamentelor luate prin art. 12, 13 sau 15 din acest pact este ipso facto considerat ca autorul unui atac de război împotriva tuturor celorlalți membri ai Societății. Franța și reciproc U. R. S. S. se angajează ca în cazul când una din ele ar fi, în aceste condiții și cu toate intențiile sincere pacifiste ale celor două țări, obiectul unei agresiuni neprovocate din partea unui stat european, să-și acorde imediat ajutor și asistență în spiritul aplicării art. 16 din pact.

Aceiași obligație este asumată pentru cazul când Franța sau U. R. S. S. ar forma obiectul unei agresiuni din partea unui stat european, în condițiile prevăzute de art. 17, paragrafele 1 și 3 din pactul Societății Națiunilor.

ART. IV. — Angajamentele mai sus stipulate, fiind conforme cu obligațiunile înaltele părți contractante în calitate de membre ale Societății Națiunilor, nimic din prezentul tratat nu va fi interpretat ca reprezentând o restricție în misiunea ce o are Liga Națiunilor de a lua măsurile proprii pentru a salvarda în mod eficace pacea lumii ori ca o restricție în obligațiunile ce decurg pentru înaltele părți contractante de pe urma pactului Societății Națiunilor.

(Urmare în pag. IV-a)

Citiți în fiecare Marți

**Ziarul
stiintelor
și al
călătoriilor**

Cea mai veche revistă de popularizarea științei, care apare de 39 ani neîntrerupt.

Prețul 5 lei ex.

Afacerea „Lomaş” și afacerea „Naschitz”

Cum se pedepsesc la noi și cum se pedepsesc în Iugoslavia budapestanii cari dăunează statul —

colioanele acestea a mai adeseori vorba despre potlogărilor budapestani cari s'au găsit în România sub firma „Lomaş”, iar în Iugoslavia sub firma „Naschitz”. Ultimele am vorbit ele în legătură cu...

și-au însușit averi uriașe ale statului român, au rămas definitiv fără nici-o pedeapsă. Ba ni se spune că unti-s și decorați!

Procesul din Iugoslavia

Și-acum să venim la faptul pentru care am reamintit acestea. „Pesti Hiripari” publică în n-rul din 10 Mai o telegramă...

minelor și al pădurilor; dr. Ievremovici, deputat și editor al publicației „Stampa” (pe care, fiindcă nu s'a prezentat la proces, căci invocă imunitatea parlamentară...

Acestea ni ledestănuie telegrama gazetei budapestande. Și noi n'avem de adăugat decât atât: Să compare flecine ceea ce s'a petrecut la noi, cu modul cum se procedează față de dușmanii țării într'o țară ca Iugoslavia care își cunoaște întereșele.

D. ministru N. Titulescu despre situația internațională

Ministrul nostru de externe, d. Nicolae Titulescu, a făcut următoarele declarații în discursul ce l-a rostit la dîneul ce l-a dat la București în cinstea fostului prim-ministru al Franței Paul Boncour :

De aceea salutăm cu o sinceră bucurie cele două evenimente mai importante în politica Franței din ultimul timp: apropierea franco-italiană și apropierea franco-sovietică.

Vizita mareșalului Mackensen în Ungaria

Mareșalul von Mackensen, al cărui băiat e ministru al Germaniei la Budapesta, se duce zilele acestea în Ungaria, sub cuvânt că-și vizitează fectorul. Deși se pretinde că vizita sa are acest caracter particular, nu va scăpa nimednui importanța ei politică, într'o vreme când raporturile italo-maghiare se răcesc din ce în ce.

Von Mackensen va face o vizită regimentului din Szekesfehérvár care-l poartă numele, și celui tot de-acolo care e proprietatea fostului Kaiser. Garnizoana și autoritățile din Szekesfehérvár fac pregătiri mari pentru primirea lui. Mareșalul va fi însoțit acolo de ministrul de interne Kozma și de ministrul de culte Homan.

Despre Elemér Gyárfás, mentorul partidului maghiar

Citim în n-rul din 12 cr. al publicației maghiare „Klmondom”: „Gyárfás Elemér. Numele acesta a devenit o noțiune în istoria națunii maghiare care trăiește soartea minoritară. Câte nenorociri, câte năpaste, câte mizerii ne-au ajuns, toate se pot pune în legătură cu numele acesta.

„Hotarul”, II, 7

Noul număr al excelentei reviste a Ateneului Popular din Ardeal aduce în legătură cu un articol al d-lui prof. Ed. I. Găvănescu o lămurire a P. S. Sale Episcopului Roman Clorogaru, relativ la moștenirea ziarului „Românul”. P. S. Sa reproduce o scrisoare dela 1916 a lui Teodor Mihail, în care se arată că „Românul” a refuzat să restituie redactorului-secretar al „Tribunei” fuzionate cu „Românul” sumele ce i le datora, deoarece nu i le poate restitui decât dacă se vinde casa „Tribunei”, care a trecut la „Românul”. P. S. Sa Roman Clorogaru conchide deci că greșit a judecat instanța (procesul Goldiş—Ciclo-Pop în care s'a dat câștig de cauză răposatului Ciclo-Pop, hotărîndu-se că averea societății „Concordia”, fostă „Românul”, rămâne a partidului național), căci scrisoarea lui Mihail și actele publicate în recenta broșură despre presa arădănească a P. S. Sale Roman Clorogaru, dovedește că au și alții parte la această avere.

El a fost acela care ca președinte al Statusului romano-catolic, a prădat averea bisericii sale și și-a înșel episcopul, pe contele cu viețică de sfânt Majlath, în vârtelul datorilor. El a fost acela care dimpreună cu ortacul său vrednic de dănsul, cu canonicul dr. Scheller cel refugiat dela Sătmăre la Orade, a înșelțat la Orade cu investiții de milioane din gologanil credincioșilor, o gazetă antisemită, care de ani de zile sãmănă sămânța urii în țara întregă.

Păr. dr. G. Ciuhandu publică un studiu despre gropanța episcopescă dela Arad, stabilind că sunt îngropați în vechea mănăstire dela Gai cinci episcopi ai Aradului.

El a fost acela care ca conducător al partidului maghiar, cu nesocotita sa politică diriguată dela Budapesta, a creat în România o astfel de atmosferă, ale cărei consecințe le simt pe propria lor pleie ungaril minoritari. El a fost acela care, din flșpan (prefect) al contelui roșu Károly Mihaly, s'a transformat în cel mai negru reacționar, și al cărui ziar dela Orade e de doi ani de zile purtătorul ungaresc de cuvânt al hitlerismului în România.

D. Ștefan Ieșanu publică un articol judicios despre criza economică și despre cea morală, iar d. C. Spiride un articol despre economia individuală și colectivă.

Citiți și răspândiți Gazeta „Antirevizionistă”

Literatură semnează d-nii G. Moștu, P. Bogdan, Petre Pascu, Marcel Olinescu și P. Popoviciu-Băneșteanu.

Dintre recensii reținem aprecierile despre caietul cu gravuri în lemn: „Părerile de rău” al talentatului pictor și confrate prof. Marcel Olinescu.

Un oraș evreiesc din Moldova distrus de incendiu

Joi noaptea a luat foc dela casa unui negustor evreu jumătate din orașulul Sulița, situat în apropierea Botoșanilor. Au ars până la o sută de case. Fiindcă Sulița e aproape exclusiv evreiască, toate casele care au ars sunt fără excepție evreiești. Localitatea n'avea niciun serviciu de stingere, iar cu Botoșanii n'a putut lua contact decât dimineața, când ardea jumătate orașul.

Intre pan-maghiarii și între pan-germanii dela Arad și dela Timișoara.

— Cele două politici ale P. S. Sale Episcopului Pacha —

În presa maghiară din Timișoara s'a dus în vremea din urmă campanie în contra episcopului romano-catolic Pacha, pentru că face la Timișoara și în celelalte părți ale Bănătuului politică pangermană, antiungurească, germanizând unele instituții școlare și culturale cari au stat până acum în slujba ideii pan-maghiare.

Campania presei unguerești a ajuns Dumineca trecută în discuția adunării partidului maghiar din Timișoara, care a declarat că și-o însușește și că va face apel și la celelalte organizații ale partidului ca să ia atitudine în contra pangermanilor din aula episcopescă.

Dela Timișoara alarma aceasta a trecut apoi la Arad. Este aici o redacție foarte susceptibilă în chestii de-ale bisericii maghiare catolice, „Erdélyi Hirlap” a „evreului Major Bela și a francmasonului din tată slav și din mamă româncă Zima Tibor. Gazeta aceasta, care a mai dus și anul trecut campanie în contra încercărilor de emancipare ale germanilor arădani încălecați de husarii călugărești dela biserica minorită, se grăbește se reproducă hotărârea luată în chestia pangermanismului aulei episcopescii de partidul maghiar din Timișoara, și dă alarma că se lucrează și la Arad în direcția aceasta a germanizării instituțiilor maghiare, și anume la gimnaziul călugăresc de fete. Școlii acesteia, care are și-o grădină de copii și o școală primară, i s'a anexat o grădină de copii nemțească, iar astă toamnă două clase divizionare la gimnaziu: întâia și a doua, iar acum — destăinuie masonicul „Erdélyi Hirlap” — i se mai adaugă alte două clase gimnaziale divizionare, a treia și a patra. „Erdélyi Hirlap” nu atribuie acest lucru episcopului Pacha, și știe el de ce (vom arăta-o mai la vale de ce); o atribuie subalternilor Prea Sfinției Sale, pe cari Episcopul Pacha nu-i știe disciplina.

În realitate „Erdélyi Hirlap” minte. Inceputul acesta de germanizare a școlii medii călugărești de fete nu e isprava nici a P. S. Sale Pacha și nici a subalternilor P. S. Sale, ci a fost cererea imperioasă a credincioșilor catolici din Arad, a părinților elevelor acestei școli, cari au început să se redestepte din inconștiența în care i-a băgat proselitismul unguuresc, și să-și ceară drepturi. Precum se știe din nenumărate articole ce s'au publicat în aceste coloane cu privire la chestiunea catolicilor din Arad, romano-catolicii Aradului sunt în zdrobitoare majoritate de origine germană. Elevele școlii călugărești se recrutează deci în zdrobitoare majoritate dintre odraslele unor astfel de părinți. Și se adaugă la aceasta faptul că mai vin aici eleve din Aradul-Nou, care este localitate de germani nemaghiarizați, precum și din coloniile germane din ținut. Școala călugărească, cu asemenea eleve, și pedesupra susținută de un ordin călugăresc din Timișoara care nu e unguuresc ci declarat nemțesc, nu mai putea deci să continue multă vreme a sta în slujba ideii panmaghiare. Inceputul revenirii s'a făcut. Și l-au făcut părinții elevelor, iar dela Timișoara a fost conșințit nu de Episcopul Pacha sau de alții de-ai lui, ci de superioara ordinului călugăresc care are școala.

Episcopul Pacha n'are în chestia asta nici o „vină”, niciun amestec. Și anume, pentru un motiv pe care l-am mai arătat aci. Pentru motivul că P. S. Sa umblă cu două fețe, cu două politici. Pentru Bănat, Episcopul Pacha este unealta pangermanismului, recunoscută ca atare și depe urma audienței ce-a avut-o la cancelarul Hitler, și depe urma faptelor sale și ale aulei sale în contra cărora protestează acum partidul maghiar și presa maghiară. Dincoace de Murăș, la Arad și în județul Aradului, P. S. Sa face totatunci politica Budapestei. Orice început de

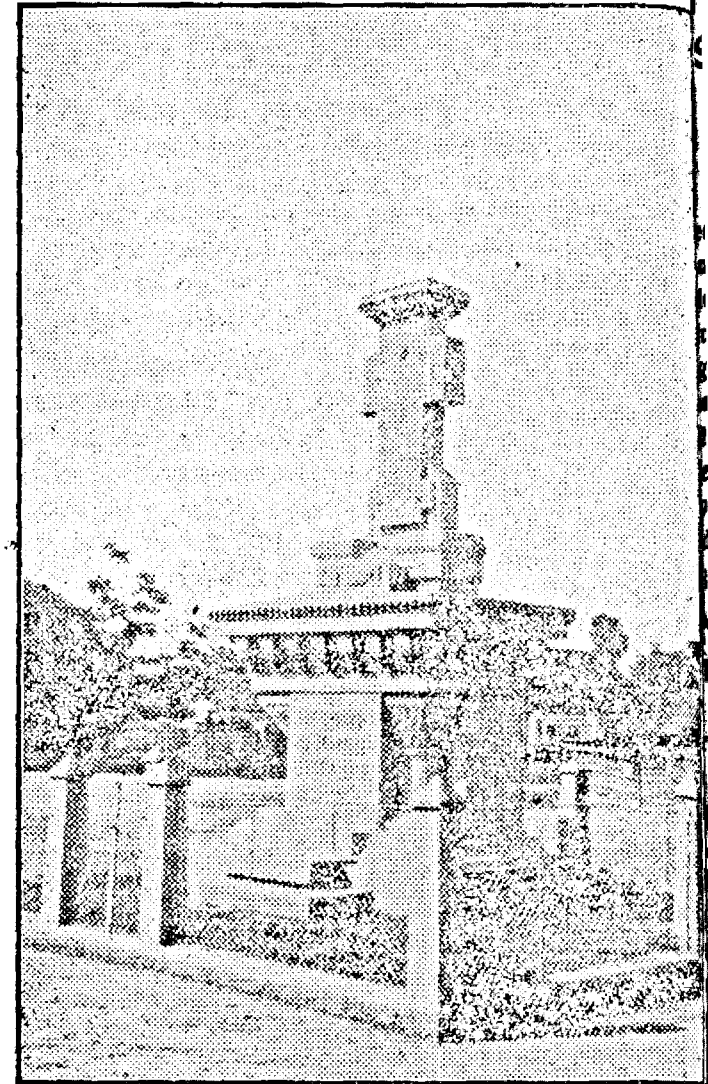
redeșteptare a germanilor cari au căzut victime proselitismului maghiar, se izbește de împotrivirea sa. Credincioșii șvabi ai parohiei romano-catolice a Aradului, cari alcătuiesc majoritatea parohiei uzurpate în spirit iredentist de călugării minorități, i-au cerut în repetate rânduri să le dea preoți cari să știe nemțește, să predice nemțește și să predeie religia elevilor germani nemțește, dar P. S. Sa i-a repezit spunându-le categoric că „nu vrea în biserică politică”, — ca și cum nu curmarea politicii ce se face astăzi la biserică sa din Arad s'ar fi urmărit prin aceste demersuri. Să mai adăugăm apoi că P. S. Sa tolerează să se țină la Arad din banii și pe seama copiilor unor enoriași cari în zdrobitoarea majoritate a cazurilor sunt de origine germană, un liceu exclusiv unguuresc, pus în slujba ideii pan-ungurești.

Într'un singur rând a dovedit P. S. Sa Episcopul Pacha că știe să facă și dincoace de Murăș parte dreaptă: în cazul credincioșilor săi nemți din Șiria, pe al căror paroh și-al căror diacon ce ajunseseră până la justiție pentru purtarea lor iredentistă maghiară (și erau doar amândoi de neam șvăbesc), i-a mutat anul trecut în altă parte. Înainte însă de-a face acest lucru, P. S. Sa s'a împotrivit dărz disciplinării celor două uneite desgermanizate ale panmaghiarismului, și le-a scos din sat abia după ce credincioșii l-au amestecat pe P. S. Sa că trec la altă biserică.

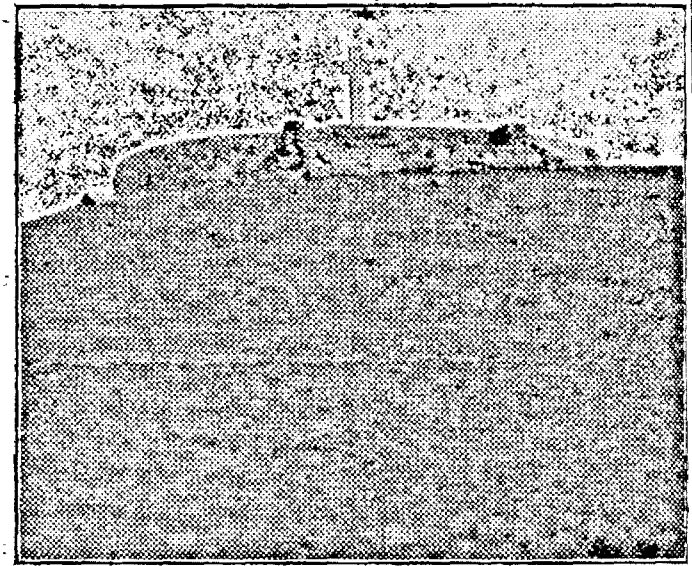
Un împrumut forțat în Germania

Agentia Rador anunță că Germania va face un împrumut forțat asupra beneficiilor realizate de industriași dela venirea la putere la național-socialiștilor.

Cifra acestui împrumut ar urma să servească la transformarea datoriei flotante a Reichului în datorii pe termen lung.

Monumentul eroilor din Hălmați

Troița lui Avram Iancu depe Muntele Găina.

Cliseele de față sunt reproduse din cartea dlui prof. Mager: „Cultul eroilor în Munții Apusni; Avram Iancu Buteanu și epoca lor”, apărută săptămâna trecută în bibliotecii arădane a Ligii Antirevizioniste.

TOT ROMÂNUL DE BINE CITEȘTE ZIARUL

Românii din Ungaria

— Câteva date statistice românești și unguerești asupra Românilor rămași în Ungaria după tratatul dela Trianon. Satele românești din apropierea frontierei noastre dela vest —

— Studiu statistic —

de: Petre Petrinca

16. În comuna Bihartorda (pl. Sârrét), la 1900 se arată 7 Români, iar la confesiuni 9 gr. cat. Total: 16 Români. În 1910, se arată 13 Români, iar la confesiuni 32 ortodocși și 8 gr. cat. Total: 40 Români. În 1920, avea 80 locuitori Români, de religie ortodoxă, fără biserică, școală, preot și învățător. Ortodocșii din această comună sunt administrați ca filii de către parohia ort. rom. din Jaca.

17. În comuna Dancsháza (pl. Sârrét), la 1900 nu este arătat nici un Român, dar la confesiuni mai găsim câțiva ortodocși. Același situație o găsim și în 1910 și 1920. Cel câteva zeci de credincioși ort. rom. din Danc-

sháza, sunt administrați ca filii de parohia ort. rom. din Jaca. Abia mai trăiesc în număr de 80—90 suflete.

18. În comuna Nagybjom (pl. Sârrét), la 1900 sunt arătați 12 Români, iar la confesiuni găsim 26 ort. rom. și 9 gr. cat. În 1910, mai sunt arătați 13 Români, iar la confesiuni 23 gr. cat. și 11 ortodocși. Total: 34 Români. Ei sunt complet maghiarizați.

19. În comuna Nagyrábó (pl. Sârrét), la 1900 sunt arătați 61 Români, iar la confesiuni 96 ortodocși (toți Români!) și 3 gr. cat. Total: 99 Români. În 1910, sunt arătați abia 29 (cu 32 mai puțin decât în 1900), iar la

confesiuni, 115 ortodocși și 26 gr. cat. Total: 141 Români. Azi mai trăiesc cam 100 de suflete. Români ort. sunt administrați ca filii de către parohia ort. română din Jaca. În marea parte, Români din această comună au fost maghiarizați.

20. În comuna Şap (pl. Sârrét), în 1900 și 1910, statistica maghiară abia mai menționează câțiva Români la confesiuni. Ei au fost maghiarizați complet.

21. În comuna Szerep (pl. Sârrét), la 1900 mai sunt arătați 8 Români, iar la confesiuni 45 ortodocși (toți Români!) și 13 greco-catolici. În 1910, e arătat numai un singur Român, iar la confesiuni 44 ortodocși și 25 greco-catolici (toți Români!). Total: 69 Români. Români ort. din Szerep sunt administrați ca filii de către parohia ort. română din Jaca (Zsáka). Mai trăiesc și azi în număr de 80 suflete. O mare parte din ei au fost maghiarizați.

În întreaga plasă a Sârrétului (fostă Bihar Torda), la 1900, statistica maghiară arată numai 96 Români, iar la confesiuni 217 ortodocși și 51 greco-catolici. Total: 286 Români.

1910, pe întreaga plasă a Sârrétului se arată 68 Români (cu mai puțin decât în 1900!), iar la confesiuni găsim 331 ortodocși (toți Români!) și 113 greco-catolici. Deci, total: 446 Români. Statistica maghiară din 1920 (vezi Lexiconul Réval, op. cit.) ne arată un număr grozav de scăzut și anume: abia 54 Români. Deci cu 392 mai puțin, decât în 1910. De fapt, și astăzi mai trăiesc în plasa Sârrétului cam 600—800 Români, în mare parte maghiarizați.

Scăderea elementului românesc, așa după cum se vede și din statistica maghiară, e deosebit de dezastruoasă.

Din plasa Salontel Mari (Nagy-szalonta), au rămas Ungariei 3 comune mari și câteva cătune,

majoritatea comunei fiind cucerite Românel. În această trunchiată și rămasă în Ungaria, avem Români în muntele:

22. În comuna Mícherech (Méhkerék, pl. Salonta Mare), la 1900, statistica maghiară arată 1516 Români, iar la confesiuni 1520 ortodocși (toți Români!) și 2 greco-catolici. Total: 1522 Români. În 1910, sunt arătați 1835 Români, iar la confesiuni 1833 ortodocși și 2 greco-catolici. În 1920, după datele eparhiei ort. de Oradea, în Mícherech se aflau 2041 de locuitori Români. Mícherech e o comună românească, în dreptul școlii Salonta Mare. Mícherech ca parohie ort. rom., are toarele filii: Kőtegyán, Borsoscsanak și Filter, având în total câte 20 credincioși ort. români. Talul credincioșilor parohiei ort. a Mícherechului este de 2071 suflete. Mícherech e o biserică, un preot (Ioan O-

